

Figura Faggató

„Valahol az éjben készül már a hajnal.
Szunnyad a világ egy fülemüle-dalban.
Moccan a mókus odújának mélyén,
medve, róka alszik, mert éjszaka lévén
összebújnak rendben, szuszognak, durmolnak,
a madarak csendben ágakon guggolnak.
Alszik az erdő is, elalszik a tenger –
csak a palotában nem alszik egy ember.”

Így kezdődik *A fülemüle* című előadásunk, melyet 2008 tavaszán mutatottunk be. Ebből az általam is nagyon szeretett játékból választottam három képet. Ezeket nézegetve arra a gondolatra jutottam, hogy a következőkről faggassuk most e fotókat:

Vajon egy kép, egy két-dimenzióra „vetített” felület hogyan, milyen módon tudja a néző felé közvetíteni az érzéseket, a lélemben lezajló folyamatokat?

A rendező milyen bábszínházi eszközöket alkalmazott, hogy a rögzített képen is felfedezhető legyen a test-lélek-szellem egyisége?

Mielőtt a fotókat kezdenénk nézegetni, fontos az alkotókat is felsorolni!

Az előadás írója Andersen meséjének felhasználásával Borbély Szilárd, rendezője Rumi László. A bábokat megálmodta és megalkotta Bodor Judit. Azaz pontosítá-

nunk kell, de ehhez már nézzük meg az első és második képet!

Az első képen egy félkörös íven „áll” a madár, maga a Fülemüle. Egy emberi kéz jeleníti meg. A kézen egy hálós szerkezetű kesztyűből átalakított, csőrrel, szemmel „ellátott” madár-báb várakozik. Mire? Hogy életre keljen azáltal, hogy megmozgatják, hogy hangot kap. A félkörív mögül, jobb oldalon homályos folt látható, de ettől függetlenül is megfogalmazhatjuk: a madár egy dombszerű felületre szállt, nem mozog, nincs nyitva a szárnya.

1. kép: a Fülemüle (Nagy Mónika)

2. kép: a Fülemüle (Nagy Mónika és Oláh Tímea)

A második kép összetettebb. Kezdjük a képolvasást jobb oldalról: három bábos áll egymás háta mögött. Az elsőnek csak a két keze „szerepel” (Hell Krisztina), fogja a teljes kört mutató kúpos „dombot”, „Holdat”, ahová a madárka leszállt. Mögötte áll a Fülemüle-bábot életre keltő bábos (Nagy Mónika), aki a jobb kezén mozgatott bábot a magasba emeli. A harmadik szereplő (Oláh Tímea) lehajtott fejjel, keresztbe tett kézzel, egy-egy botot tartva, fényes, világos (eredetileg fehér hernyóselyem) jelmezben áll. A kesztyűbábot a rendező, Rumi László találta ki, s ő álmodta meg a harmadik játsszó személyét, feladatát, mesei létét. A jelmezét, hogy hófehér, leheletkönnyű, libbenő, suhogó, és mégis hangtalan legyen (amit ugyan nem tapasztalunk a képet nézve, de később fontos szerepet

kap), Bodor Judit. S ezek után elérkeztünk első, nagyon fontos kérdésünkhöz: mi történhet hármójuk között? Hármán vannak valójában a képen, három bábos, de mozgulataik tartalmát, kapcsolatuk milyenségét érdemes alaposan megvizsgálni! Az első játékos tehát teret ad a madárkának, közeget, hogy leszállhasson. Ezért nem is fontos, hogy többet lássak belőle. A második bábos, akinek az arcából is látunk egy keveset, már egyértelmű mozdulatot tesz: jobb szemének szemöldökét felhúzza, karját átlósan előre feszíti, és teljes felsőtestével ebbe az átlóba merevedik. A harmadik bábos mozdulatai megadóak, alázatosságot tükröznek (lehajtja a fejét). Ő vajon ki lehet? Kezeiben a bottal mellkasa előtt vet keresztet. A mellkas a kozmikus ember képét tekintve a lélek helye. A test-lélek-szellem

3. kép: a Fülemüle tánca a császár előtt (Nagy Mónika, Oláh Tímea, Megyeri Béla, Reschofsky György, Kiss Gergő, Balogh András)

hármasságában elevenítsük fel, hogy ezek hol van az emberben: a test a lábtól a köldökig, a lélek a köldökvonaltól a nyakig, a szellem a nyaktól a fejbúbig. Tehát keresztezi karjait, melyekben a bot is fontos szerepet kap. Ezáltal, hogy kereszteződés jött létre a lelket befoglaló és jelentő felsőtest előtt, gondolom, egyértelműen velem ennek a mozdulatnak az értelmezésében: zárt állapotot hozott létre a bábos, bezárta a lelkét. A feje lehajtása pedig még jobban a bezártságot, a befelé fordulást erősíti meg. Most foglaljuk össze, hogy balról jobbra haladva mit tudunk meg eddig: a lélek bezárt, szomorú állapotát jelző bábos előtt a harciasnak (átló) tűnő, feszes mozdulatokkal mozgó madár leszáll (egy körre). Kettőjük kapcsolata egyértelműen jelzi, hogy a Fülemüle előre lendülve hírül ad

valamit, amíg a másik bezárja magát. S ezek után nézzük meg alaposan a harmadik képet! Fent, középen, a magasban ül trónján a császár (Megyeri Béla). A kép függőleges tengelyében Ő van fent. Lent áll a Fülemüle, a bábos magasra emelt karjai jelzik, hogy repül vagy repülni vágyik. Jobb oldalon áll nagy bottal a kezében egy katona, a császár jobb és bal oldalán ül a miniszter és a hoppmester. Ők mindketten merevek, szinte szobrok, a katona fenyegetően mozdítja kezét, lépésre emeli egyik lábát. De ki van a kép bal oldalán? Ami fontos, hogy a katona profilban áll, tehát oldalt van nekünk, tekintete középre szegeződik, ő is azt nézi, akire rákérdeztem: ki táncol a hosszú, fehér szalagokkal, akinek kecses, törekeny a termete és mozgása? A mozdulatból és a szalagok ívéből is látható, hogy táncol.

A kép egyik (jobb) oldala fenyegető, a másik (bal) az oldó. Az egyik oldalon merrev katonai szigor, a másikon? E könnyű, áttetsző, szinte suhogását is hallható ruha, a mozdulat finomsága, a botok és a rajta szárnyaló szalagok véleményetek szerint mit jelenthetnek? Ki ő?

Emlékeztek, mire keresünk választ? Vajon egy kép hogyan tudja a néző felé közvetíteni az érzéseket, a lélekben lezajló folyamatokat, valamint a rendező milyen bábszínházi eszközöket alkalmazott ez esetben, hogy a fotón is felfedezhető legyen a test-lélek-szellem egysége?

Ahhoz, hogy magatok is tudjatok ezekre a kérdésekre válaszolni, idézzünk fel néhány gondolatot a korábbi számaink rovatainak tartalmából! Ugyanis az elmúlt évadokban sokféle mesei jelképnek néztünk utána, így a madárnak is. Kinyomoztuk, hogy az éghez, az isteni szférához tartoznak. Sok-sok mesében, mitológiában a lélek jelképei, de úgy is fogalmazhattam volna, hogy számos nép felfogásában a lélek madár alakú. A mítoszokban, népdalokban, jóslásokban, hiedelmekben garmadával vannak példák arra is, hogy az istenek, hőroszok és emberek madarakká változnak.

A fülemüle vagy csalogány a szép énekeről ismert énekesmadár. Tavasszal még éjszakánként is dalol. Szinte minden nép költészetében a szerelemhez, de egyúttal éjszakai éneke révén a halálhoz is kötődik. A keresztény felfogás szerint a lélek vágyakozását szimbolizálja a paradicsom után.

Nos, térjünk vissza képeinkhez és a kérdésekhez! A szőnyeg alján álló (3. kép), karjait magasba tartó, kezeivel (kesztyűbáb) madarat formázó bábos a Fülemüle teste, mely a magasba szárnyalni vágyik, s a fehér ruhás, táncot lejtő a Fülemüle lelke, aki megjeleníti szemünk előtt ezt a belső vágyat, ezt a lebegést, a testi kötöttségből való kilépést. Szárnyal a lélek, és vele énekel a test. S mit énekel?

*„Hajlik a lilionszál
A kicsike fülemüle
Víg dala száll.*

*Hajnali köd ba leszáll
Tüülü-tüülü
Víg dala száll.”*

S még azt is mondja a császárnak, hogy:

*„Nem szoktam kalickában lakni,
Csak szoktam szabadon szállani.”*

Remélem, sokan láttátok e játékunkat, valóban nagyon szép metafora a Fülemüle megjelenítése!

Örülök, hogy most is velem tartottatok a képnézegetésben!

Láposi Terka